

Elsie Johansson

berättar om sig själv och sitt författarskap

Jag föddes 1931 i Vendels socken, Uppsala län.

Vendel är en bygd med stolta anor, namnet har till och med fått ge namn åt en epok i den svenska historien, den så kallade Vendeltiden. På Fyrisåns västliga arm rodde eller seglade stormännen mot Vendel med larmande följn och järnåldersprakt. En av dem, Ottar med tillnamnet Vendelkråka, fick sin grav i Ottarshögen, det var på 500-talet.

Hövdingarnas hov blev sagor och myter. Slagsvärden och hjälmarna rostade i båtar sjösatta i jord. Vattenvägen krympte men slätten bredde ut sig fetlagd och blänkande. Under min barndoms 30- och 40-tal var Vendel en utpräglad mjölkbondebygd med vidsträckta ägor och stora röda byggningar och ladugårdslängor där gödselstackens omfång vittnade om välstånd. Ångande mornar, efter ett nattligt vårregn, låg hägringar av storhet kring kyrkan som ett dis. Intet av ovanstående har med mig att göra. Jag växte upp i utkanten av stolthetens domäner, långt från monumenten och gårdsplanernas vajande, blågula präktighetssymboler. Mitt barndomshem var en rucklig stuga, belägen på en sandplätt nedanför den torra rullstensås som skiljer Vendels socken från Vikstaheden. Bruset i tallkronorna och knastret i toppmossan liksom spillkråkans plyanden och koltrastens flöjt blev klangbotten i mig. Min fördjupning ägde rum i kabbleksdikena och kreativiteten, ett ord jag inte kände, frodades förmodligen längs nätverket av stigar som löpte kors och tvärs genom ljung och blåbärsris. Begränsningens välsignelse förunnades mig i djupt och rikligt mått. Inne i stugan fanns först och främst mamma. Därefter, i osäker rangordning, kom vedspisen, pappa, fotogenlampan, syskonen, katten, sagorna och mammas berättelser. Det var där jag fick mitt språk. Det var där jag lyssnade, betraktade, sög åt mig och begrundade, det var där jag uppfylldes av kärlek och vrede, stolthet och skam, jävlaranamma och hjälp oss, milde Gud! Tillhörigheten var självklar och stadig och har så förblivit genom alla år.

Att skriva dikter, eller verser som man hellre sa, hade varit en egenhet hos mig från sju-åttaårsåldern. Jag diktade om solen och katten och blommorna och Gud, och min rödlätta, lätt handikappade småskolefröken samlade alstren i en liten bok med svarta vaxdukspärmar. På så sätt blev jag bekräftad. Mamma och Fröken bekräftade mig, den förra i kärleksfullt överdåd, den senare med samlad beslutsamhet: det var hon som såg till att jag, mot alla odds, fick gå i läroverk i Uppsala och ta realexamen. (Det var i ”Magdeburg” förresten.) Diktandet som möjlighet att bearbeta livet följde med mig dit och framåt i några år. Sedan tog det slut. Det var mycket som tog slut och annat som började. Författardrömmen från skoltiden fick maka på sig, men den vägrade att dö. Den låg som i en skinnpåse inuti magen och bidade sin tid – och tiden kom fast den lät vänta på sig. Vid debuten 1979 med diktsamlingen *Brorsan hade en vevgrammofon* var jag nästan femtio år.

”Vi hade väl visioner, vi också.

En gång.

Vårvinterkvällar
när skaren låg blank,

och vi for härs och tvärs över gården och taggtråd,
satt på sparkarna sedan, rygg mot rygg med varandra
och hörde räven skrika bortåt Källsbodahållet,
som en människa i nöd,
och stjärnljuset regnade.
Då måste vi ha drömt
i vidunderligheten,
under höga himmelskupan med skogens smala sorgkant
och stugorna därinom med osynliga rökar.
Men vad drömde vi om?
På denna vita plattform.”

(ur *Brorsan hade en vevgrammofon*)

En författare skriver i själva verket samma berättelse om och om igen, det är vad som påstås och jag tror att det är sant. I varje fall gäller det nog för mig. Hur kan jag annat? Jag har min egen källa. Jag har min personlighet och min syn på människan och livet, den som blev djuppräglad i mig en gång för alla där hemma i stugan. Perspektivet åt detsamma vad jag än skriver om, lojaliteten likaså. Förenklat kan man säga att jag betraktar livet ur pinnsoffans synvinkel, det var i den jag låg, ”i raffelstoppsredet”, och såg de mina ”röra sig därinne i min kärlek ...” Jag ser dem alltid. Sedan kan det kvitta om jag gestaltar modiga Sofi i ungdomsboken *Kattbrevet*, lillgrabben Patrik i *Lindansaren*, han som brottas med skuldfrågan, eller som nu senast TåPellafamiljen i romanerna *Glasfågglarna*, *Mosippan* och *Nancy*. Och ändå – även om min bakgrund utan tvivel ger anledning till det – är det inte enbart eller ens i första hand människors ekonomiska och sociala underläge jag intresserar mig för. Det finns andra allmängiltiga och djupare brister som varken har med pengar, position eller utbildning att göra. Se på Vera Backman exempelvis, en känslomässigt uttorkad, utsvulten människa, vars öde i *Kvinnan som mötte en hund* har skrämt många läsare. Ändå finns hon närmare än vi kan ana. Förklädd på många sätt.

Man blir inte författare, man är det från början. Och om man är det måste man fortsätta att vara det så länge man lever. Det har ingenting med publicitet eller bokframgångar att göra, det är ett forskningsarbete som pågår hela tiden i ett inre, ensamt men befolkat rum.

” ... också i mig sjöng det en sång, den var vidunderlig. Jag kunde höra den baktill i huvudet, särskilt i skymningen när jag kom skvaltade på cykeln nedför vägen till vårat. Då var det som ett starkt och vemodigt brus, som när vinden drar fram genom tallarna på åsen och de vajar och svajar och grenarna gnäller och gnider mot varann. Sen mojnar det plötsligt och blir alldeles stilla och vedboddörren jämrar i sina gångjärn när man drar den emot sig och sågspåns lukten vaknar och är lite fuktig, som av gammal svett. När man lutat cykeln på vanliga stället, lyft den rangliga dörrhalvan en liten aning med hjälp av höger knä så att haken kunnat falla tillbaka ner i märkan, har himlen hunnit gråna och sjunka ner i gräset. Då är det som en gråt när man vänder sig om. Och barndomen sitter i snöbärsbusken, ett blankt vått smällbär att puff! klämma sönder mellan pekfinger och tumme. Då spricker orgelbruset och förtonar borti gipen som en utdragen mysling från den gamla visselpipan.”

(ur *Nancy*)

Elsie Johansson

Utgivna böcker:

Brorsan hade en vevgrammofon	Dikter 1979
Potatisballader	Dikter 1981
Kvinnan som mötte en hund	Roman 1984
Det bruna kuvertet	LL-bok 1985
Gå i mitt gräs	Samlade dikter 1987
Mormorsmysteriet	Barn/ungdomsbok 1987
Tigerfrukost	Dikter 1989
Vardagstankar	Kåserisamling 1989
Oss skrämmer dom inte	LL-bok 1990
Kattbrevet	Barn/ungdomsbok 1991
Ordens makt och maktens ord	1992
Lindansaren	Ungdomsbok 1995
Guldmannen	LL-bok 1995
Glasfågeln	Roman 1996
Mosippan	Roman 1998
Nancy	Roman 2001